

**Željko TANJIĆ – Tomislav KOVAČIĆ – Branko MURIĆ,
*Teologijom svjedočiti i naviještati. Zbornik radova u čast
profesoru emeritusu Tomislavu Ivančiću,
Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2010., 960 str.***

U izdanju Kršćanske sadašnjosti, u nizu Teološki radovi, izašao je krajem 2010. godine Zbornik radova u čast profesoru emeritusu Tomislavu Ivančiću *Teologijom svjedočiti i naviještati*. Prvotno zamišljen kao zahvala i čestitka povodom sedamdesete godišnjice života dugogodišnjeg profesora Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, Zbornik stjecajem okolnosti ipak izlazi nešto kasnije, ali sada uključujući i još svečaniji motiv, priznanje i počast Tomislavu Ivančiću povodom izbora u zvanje profesora emeritusa od strane Senata Zagrebačkog sveučilišta.

Zbornik, koji uređivački potpisuju Željko Tanjić, Tomislav Kovač i Branko Murić, pročelnik i članovi Katedre fundamentalne teologije Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, čiji je dugogodišnji pročelnik bio i profesor Ivančić, svojevrsno je vraćanje duga, uzdarje i zahvala za profesorov rad na ovoj Katedri i njezino unaprjeđenje, ali i za svu znanstveno-teološku, profesorsku, svećeničku i nadasve ljudsku djelatnost Tomislava Ivančića tijekom proteklih godina. O divljenju pred čovjekom i djelom u čiju čast Zbornik izlazi te o zahvalnosti

kao motivu objelodanjenja ovoga Zbornika biranim riječima govore priređivači u samom predgovoru. Oni se pokazuju dosljednim učenicima profesora Ivančića kad priznaju da Zbornik »nije nastao samo iz osjećaja dužnog poštovanja prema profesoru Ivančiću... nego prvenstveno iz osjećaja zahvalnosti Bogu za dar osobe Tomislava Ivančića i njegove teološke zauzetosti i pronicljivosti, koje su urodile plodom« (str. 11).

Da se ne radi samo o zahvalnim nasljednicima na istoj Katedri, nego i o iznimnim poznavateljima osobe i djela Tomislava Ivančića, potvrđuju priređivači, kako pomno odabranim naslovom koji izvrsno izriče i zaokružuje dugogodišnje Ivančićevo djelovanje tako i cjelovitošću prikupljenih biografskih i znanstvenobibliografskih podataka, kontekstualnim razumijevanjem i vrjednovanjem Ivančićeva djela, ispravnim odabirom naglasaka te prikladnim oblikovanjem i rasporedbom poglavlja, jednom riječju: Zbornikom kao cjelinom. Osim dobra poznavanja Ivančićeve osobe i djela, priređivačima se mora priznati i vrsnoća uređivačkog rada. Zasiurno je znača-

jan pothvat, logično i smisleno na 960 stranica i oko 40 priloga povezati brojne autore, raznovrsna područja, tematske cjeline, različite jezike, stilove i pristupe, a da sve skupa zadrži jedinstvenost bez uniformnosti, značaj bez krutosti, znanstvenu vrijednost u ljepoti doživljaja.

Tomu svakako na osobit način pridonosi članak Željka Tanjića i Branka Murića, »Fundamentalno-teološki model Tomislava Ivančića u službi naviještanja i svjedočenja Crkve«, koji, s pravom smješten u uvodnom dijelu, cijeli Zbornik povezuje, ujedinjuje i usmjerava. Analitički izlažući slijed Ivančićeve fundamentalne teologije i smještajući je u širi europsko-hrvatski kontekst, rad pronicljivo prepoznaje njezine glavne dimenzije, motivaciju i uporišta. Nadasve, prepoznaje Tomislava Ivančića kao čovjeka vjere, teologa iz iskustva Crkve, vrsnog poznavatelja filozofije, kulture, znanosti, koji u svojoj teologiji polazi s jedne strane od čovjeka i njegove krhkosti, a s druge strane od Boga i njegove ljubavi posvjedočene i ostvarene u Isusu Kristu. Jednom riječju, prepoznaje u njemu teologa navjestitelja, čija je teologija izrastala iz angažiranog navještaja, a navještaj iz uvjerenje teologije. Zbog svega rečenoga, taj članak se može uzeti i kao svojevrsan ključ čitanja cijelog Zbornika.

Osim navedenog članka i već spomenutog predgovora, uvodni dio Zbornika donosi i kratak članak o znanstvenoj biografiji Tomislava Ivančića, i to na hrvatskom, njemačkom, engleskom i francuskom jeziku.

Pristigli autorski radovi, kojima su Tomislava Ivančića počastili njegovi kolege, studenti, prijatelji i suradnici, podijeljeni su u tri cjeline – poglavlja. Iako se ponekad zna dogoditi da ovakvi svečarski zbornici budu samo skupovi radova bez naglašene temeljne niti koja se kroz njih proteže, vodi ih i ujedinjuje, a koja bi prvenstveno trebala i morala biti nit iz životno-djelatnog tkanja slavljeničke osobe, za ovaj Zbornik vrijedi suprotno. Proizlazi to zasigurno iz dobre upoznatosti mnogih autora s osobom i djelom slavljenika, ali dakako i iz širine područja koja je slavljenik životom i radom pokriva. Iako svi radovi nisu izravno posvećeni osobi i djelu Tomislava Ivančića niti nužno korespondiraju s njegovom teologijom, Zbornik je sav protkan smislenom povezanošću s njegovom osobom i teološko-svećeničkim radom, što se prepoznaje već samim pogledom na naslove poglavlja pod kojima su okupljeni izabrani radovi.

Prvo poglavlje naslovljeno je riječima »O Bogu i čovjeku«. Ovaj se naslov podudara s Ivančićevim temeljnim, najprije životnim a onda i teološkim interesom. On objavu shvaća kao otvaranje Boga čovjeku te time kao dijalošku otvorenost između Boga i čovjeka. Ova dijaloška objava ima svoj vrhunac u Isusu Kristu, vrhuncu ljudske težnje za ostvarenjem. U njemu Bog na poseban način progovara priopćavajući sama sebe, a čovjek odgovara Bogu svojom vjerom, koja ga ispunja, oslobađa i ozdravlja. Za rukovet radova skupljenih u ovo prvo po-

glavlje, unatoč brojnosti i raznovrsnosti obrađenih tema, može se reći da slijedi, razrađuje i nastavlja tu Ivančičevu teološku misao i stav. Iako ti radovi zaslužuju detaljnije predstavljanje, zbog njihove brojnosti ovdje ih samo navodimo i to redom pojavljivanja u Zborniku: Franz Annen, *Ist die historische Jesusforschung am Ende oder an einem neuen Anfang?* (str. 75-106); Stjepan Babić, *Razmišljanja o nadi* (str. 107-111); Marijan Biškup, *Doprinos medicine, etike i umjetnosti u liječenju djece i odraslih osoba s teškoćama sluha i govora* (str. 113-127); Ivan Bodrožić – Toni Plenković, *Odnos kršćanstva i filozofije u misli Josepha Ratzingera* (str. 129-146); Mario Cifrak, *Perikopa o takozvanom čišćenju Hrama (Mk 11,15-19)* (str. 147-160); Ivan Dugandžić, *»Ne budite zabrinuti...« (Mt 6,25-34). Biblijski temelj govora o Božjoj providnosti* (str. 161-179); Pierre Gaudette, *Les défis d'une réactualisation de la noi naturelle* (str. 181-202); Duško Jelaš – Ivan Kešina, *Čovjek – slika Božja i Božji povjerenik odgovoran za stvorenje* (str. 203-226); Tonči Matulić, *Ljudska duša pred izazovima sekularne svijesti. Prikaz jednog pokušaja mirenja sekulariziranoga čovjeka i duše* (str. 227-254); Želimir Puljić, *Etika u sestinstvu* (str. 255-271); Stjepan Radić, *Hagioterapija i vrline. O nekim vidovima uloge vrlina u hagioterapiji* (str. 273-300); Vili Radman, *Molitva u fundamentalno-teološkoj perspektivi* (str. 301-313.); Johannes Reiter, *Ethik der Sexualität. Was gilt noch in der katholischen Sexualmoral?* (str. 315-335); Franjo Topić, *Glavne teme Balthasarove teologije povijesti* (str. 337-355); Drago Tukara, *Kr-*

šćanski horizonti u Očevoj perspektivi (str. 357-374); Dominic Veliath, *The Approach to God in Thomism and Process Thought. A Study in Hermeneutical Contrast* (str. 375-397); Karlo Višaticki, *Besora – euaggelion – evanđelje* (str. 399-411).

I drugo poglavlje, naslovljeno »Svjedočanstvo i navještaj Crkve«, već svojim naslovom otkriva doticaj s trajnom Ivančičevom teološkom zauzetošću. On je bio i ostao teolog duboko ukorijenjen u vjeri Crkve. Ali je isto tako imao hrabrosti svoju vjeru i ljubav prema Crkvi suočavati s kriterijem istine, uvijek preispitivanom i traženom voljom Božjom, kao i potrebama suvremenoga svijeta. Zato je znao postavljati otvorena pitanja, zahtijevati preobrazbu, neumorno posvješćivati Crkvi njezinu evangelizacijsku usmjerenost i pastoralno-katehetsku djelatnost. Na tragu toga njegova teološkog stava i širine ostaju i istaknuti autorški doprinosi ovog poglavlja. Radovi koje potpisuju istaknuti domaći i strani teolozi razmatraju raznovrsna crkvena i teološka pitanja te uz pronicave analize nerijetko nude konstruktivne poticaje i rješenja: Ivan Golub, *Rastuća Crkva. Ususret 450. godišnjici Marka Antuna de Dominisa, teologa pomirenja (Rab, 1560. – Rim, 1624.)* (str. 415-433); Barbara Hallensleben, *Kirchliche Sendung im Zeichen der Gerechtigkeit nach Ignatius von Loyola und Mary Ward* (str. 435-458); Andreas Heinz, *Croatia docet. Hilfe aus Kroatien bei der Genese des »Ritua-le Germaniae« (1950)* (str. 459-477); Franjo Emanuel Hoško, *Pastoralne obveze i lik svećenika u Assertiones ex theologia pastorali*

(1815.) *Grgura Čevapovića* (str. 479-518); Marijan Mandac, *Raščlamba izabranih govora svetoga Augustina* (str. 519-554); Špiro Marasović, *Vlast i duhovnost u redovničkoj zajednici* (str. 555-584); Ante Mateljan, *Mons. Frane Franić i »Crkva siromaha«* (str. 585-600); Mladen Parlov, *Doprinos žene u životu Crkve* (str. 601-618); Tomislav Pervan, *Obraćenik, učitelj, navjestitelj. Blaženi John Henry kardinal Newman (1801.-1890.)* (str. 619-652); Anto Šarić, *O dijalogu Crkve sa svijetom. Prilog proučavanju problematike* (str. 653-664); Josip Šimunović, *Sakrament krsta u nastavi katoličkoga vjeronauka u osnovnim i srednjim školama* (str. 665-684); Milan Šimunović, *Nova evangelizacija ili prvi navještaj u kontekstu globalizacijskih i postmodernih procesa. Dileme i perspektive* (str. 685-720).

»Kršćanstvo pred religijama i religioznošću« naslov je trećega tematskog kruga ovog Zbornika, kojim se opet prati i označava jedno značajno područje i usmjerenje Ivančićeva teološkog rada. Ivančić se dugo bavio istraživanjem religioznosti i religija, stavljajući ih u kritički odnos s kršćanstvom. Pritom jasno razlikuje religije i kršćanstvo. U svojoj fundamentalnoj teologiji polazi od objave, koja označava darovanost spasenja čovjeku od Boga i time kršćanstvo čini različitim od religija. To Ivančića kao vjernika i teologa vodi zaključku o jedinstvenosti i univerzalnosti kršćanske objave u bogočovjeku Isusu Kristu. Istu teološku misao kao temeljnu inspiraciju preuzimaju, ali i dalje promišljaju autorski doprinosi trećeg poglavlja: Ivan Karlič,

Isus Krist u nekim nekršćanskim religijama (str. 723-738); Tomislav Kovač, *Islamsko-kršćanski dijalog u vremenu globalizacije* (str. 739-761); Heinz Lillig, *Wiederentdeckung des Religiösen? Eine Herausforderung der Kirchen* (str. 763-786); John McDermott, *»The holy« in twentieth century studies of comparative religions* (str. 787-815); Heino Sonnemans, *Das Ereignis von Assisi. Die Friedensgebete als Beitrag zu einer gelebten Theologie der Religionen* (str. 817-853); Mato Zovkić, *Isusovo djetinstvo i mesijansko djelovanje prema Kur'anu i kanonskim evanđeljima* (str. 855-886); Ilija Živković – Adrijana Šuljok, *Religiozni i duhovni identitet adolescenata u istočnoj Slavoniji i Bosanskoj Posavini* (str. 887-909).

Nakon triju poglavlja stručnih teoloških radova, slijede dva kratka ali dragocjena priloga, obilježena toplinom, neposrednošću i ljepotom svjedočenja. Prvi je iz pera vjeroučenika, studenta i dugogodišnjeg Ivančićeva suradnika Petra Baruna, a drugi iz pera zagrebačkog imama i također studenta postdiplomskog studija na KBF-a u Zagrebu, Aziza ef. Hasanovića.

Zbornik je zaključen iscrpnom *Bibliografijom znanstvenih i stručnih radova* Tomislava Ivančića, koju su priredili Tomislav Kovač i Branko Murić te na kraju vrijednim kazalom imena. Za navedenu bibliografiju sami priređivači ističu da je u nju uloženo dosta vremena i truda, te da se zasigurno može uzeti kao cjelovita i iscrpna, što će bez sumnje biti značajno pomagalo i poticaj daljnjem proučavanju teološkog opusa Tomislava Ivančića.

U cjelini gledano, Zbornik sadrži bogatstvo izvornih znanstvenih, preglednih i stručnih članaka, koji se, kako relevantnim temama tako i razinom pristupa i obrade mogu prepoznati kao značajan doprinos unutar stručnih i znanstvenih područja kojima pripadaju. Kao takvi, bit će nezaobilazni za dalji studentski i znanstveni interes unutar svojih područja, a mnogi od njih veoma zanimljivi i široj čitalačkoj publici. Važno je istaknuti da su članci inozemnih autora doneseni na njihovim izvornim jezicima

(njemačkom, francuskom, engleskom), što je promatrano iz perspektive znanstvene teologije značajno obogaćenje, iako se može i požaliti da širi krug hrvatskih čitatelja nije barem kroz kratke sažetke na hrvatskom jeziku upoznat s njihovim vrijednim sadržajem.

Zaključno, može se reći da ovaj Zbornik, sadržajno bogat i lijepo opremljen, odiše svečanom monumentalnošću te je primjeren iskaz poštovanja cijene njenom profesoru.

Marija Pehar

Anton TAMARUT, *Razlozi za radost i nadu*, Kršćanski kulturni centar – Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2011., 201 str.

Knjiga sadrži razgovore koji su prethodno objavljeni kao intervjui u raznim tiskovinama i medijima, zatim promišljanja koja je Tamarut uputio široj javnosti bilo posredstvom *Glasa Koncila* ili *Lade*, ili ih je pak izgovorio u *Kršćanskom kulturnom centru*. Treći dio knjige sadrži odjeke, ne samo na autorove razgovore i promišljanja, nego i na njegov širi opus kao teologa, svećenika i čovjeka sanjara koji sanja sasvim drukčijeg Boga i želi biti sasvim drukčiji svećenik. Tamarut je upravo stoga »radosni sanjar« jer je u svome pozivu prezbitera i u ljubavi Božjoj pronašao sasvim osobite razloge za radost i nadu te ih već dvadeset i pet godina produbljuje, svjedočeći o njima svakome koga sretne, darujući mu radost

susreta, a u susretu radosnu teologiju susreta. U ostvarivanju prezbiterijskog života i služenja uz prijateljstvo s Isusom, neophodno je razvijati prijateljstva i dimenziju međusobnog povjerenja koja se po Božjoj volji i milosti pretvara u milosnu dimenziju. Zadaća zaređenih službenika za Tamaruta je okupljanje Božje obitelji kao bratsko-sestrinske zajednice, zatim odgajanje u vjeri, a sve u službi euharistijskog dara, u službi Kristova uprisutnjenja i posluživanja Kristu. U ovome vremenu krize iskrene radosti i pomanjkanja nadanja za druge svećenik treba što više autentično nastojati živjeti evanđelje radosti i evanđelje nade. Biti svećenik danas za autora je biti svjedok nade usred zajednice.